

Essay | Sofia Gustavsson

När tron blir sång, rörelse och kropp – Om psalmer i teckenspråk

Bakgrund

Som barn kom jag tidigt i kontakt med teckenspråk genom min bonussyster som har Downs syndrom. Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation (TAKK), även kallat för tecken som stöd, användes tidigt som stöd i 80-talet anpassade skolor i Sverige. Tecknen är här ett komplement till det talade språket med teckenspråkets handrörelser för att förtydliga talet. Som student ville jag fördjupa min kunskap och läste teckenspråk och TAKK både på svensk folkhögskola och via studieförbund. Vissa tecken förundrade mig och jag upplevde att några av dem förstärkte själva ordets mening. Ett exempel är tecknet för "ångest", där båda händerna liksom skruvar själen i mitten av bröstet. Här blir tecknet inte bara ett enkelt uttryck, utan en symbol, en förlängning av ordet. Tecknad psalmsång kom jag först i kontakt med i Guldhedskyrkan i Göteborg där jag för första gången fick vara med och teckna sv.ps. 21 "Måne och sol" i en gudstjänst. Här någonstans väcktes mitt intresse för tecknade psalmer och jag började leta på internet efter tecknade psalmer och psalmer med tecken som stöd för att lära mig mer, dels ur ett inkluderingsperspektiv, dels ur ett teologiskt.

Susanne Wigorts Yngvesson, professor i etik vid Enskilda Högskolan Stockholm, har gjort en undersökning om psalmbokens användning. Hon diskuterar i sin bok *All din nåd är öppen famn: psalmernas sjungna teologier* (2019) hur ljud och musik förhåller sig till varandra. Hon menar att ljud inte är detsamma som musik, men att musik inte kan uppfattas utan ljud. Musik består av sammanlänkade ljud och tystnader som tillsammans bildar en viss komposition. Det som hörs får sin mening i relation till det som inte hörs, vilket ger musik en djupare symbolisk dimension. Wigorts Yngvesson kopplar denna relation mellan ljud och tystnad även till den hebreiska bokstaven alef (א) som ett exempel på tystnadens teologiska betydelse. Alef är en stum bokstav som endast får sin ljudande funktion när den står i början av en stavelse och är beroende av den bokstav som följer för att överhuvudtaget höras. Detta förhållande mellan ljud och tystnad har en teologisk innebörd där ljudet och alla

bokstäver ljudande utgår från tystnaden. Tystnaden är därför inte betydelselös, utan får sin innebörd genom det som hörs. Utan ljudet, utan det hörbara, skulle tystnaden vara oförståelig och utan sammanhang.¹ Jag anser att detta är en bra utgångspunkt för psalmer som tecknade, att vara medveten om tystnaden för att eventuellt kanske ge plats för något annat och kanske inte bara utgå från psalmen som sjungen och utifrån ett "hörande" perspektiv.

För en döv är teckenspråket inte bara ett språk, utan en kultur, skriver Göteborgs stift på sin hemsida. Att integrera döva i de hörandes gudstjänster med hjälp av tolk är inte alltid optimalt för de döva, eftersom det inte alltid fångar teckenspråkets djup och kulturella dimension.² I boken *Music and theology* (2007) skriver Don Saliers att det inte bara är syn och hörsel som är viktiga för en andlig praktik, utan även beröring, rörelse och andra sinnen. Dessa sinnen samverkar för att skapa en djupare och mer helomfattande andlig upplevelse.³ Teckenspråket väckte alltså tidigt mitt intresse och har lett mig till att utforska hur teckenspråk kan användas och hur det används i psalmsång.

Syftet med min magisteruppsats var att undersöka och analysera vad som i de teckenspråkstolkade psalmerna framträder när de tecknas. Dels det teologiska budskapet, det inkluderande och dess existentiella teman i psalmtexterna, dels att skapa en djupare förståelse för hur teckenspråkstolkningen påverkar psalmens religiösa och existentiella dimensioner. Den första frågan jag började med riktar uppmärksamheten mot de specifika uttrycksformerna i teckenspråket och hur de kan förändra eller förstärka betydelsen samt upplevelsen av en psalm. Hur påverkas den skrivna psalmens text i en teckentolkad version och då främst dess uttryck genom ansiktsuttryck, rörelser och riktning? Den andra frågan undersöker hur teckenspråkets unika egenskaper, som prosodi och deiktiska tecken, används för att överföra teologiska tankar och andliga budskap från psalmtexten. Hur kommuniceras teologi i psalmerna genom teckenspråkstolkning, och vilka ord och fraser från psalmens text tecknas uttryckligen och med vilka prosodiska element och deiktiska tecken?

Upplevelsen av psalm

Den performativa kritiken inom konst- och litteraturvetenskap innebär att kunskap om konst, musik eller text endast kan uppnås genom att faktiskt uppleva och aktualisera verket,

¹ Wigorts Yngvesson 2019: 119.

² *Teckenspråk* 2025.

³ Saliers 2007: 1–2.

det vill säga genom att delta aktivt i upplevelsen. Performativitet är något som sker i litterära texter men inte bara som skrivna ord på en sida, utan som handlingar som sker i tid och rum, skriver Eva Haettner Aurelius, professor emerita i litteraturvetenskap vid Lunds universitet i en artikel om performativitetsteori, "Psalmen som händelse och handling" i *Årsbok för Svenskt Gudstjänstliv*, från 2020.⁴ Det handlar inte bara om att betrakta objektet, utan om interaktionen mellan betraktaren eller lyssnaren och verket. Upplevelsen sker i mötet, där den skapande inte bara förstår utan också skapar ny kunskap genom sin aktiva närvaro.

Skapandet och förståelsen sker i ett tillstånd där man är mottaglig och pendlar mellan det som är närvarande och det som ännu saknas eller inte har uppenbarats.⁵ Synsättet innebär att psalmen (eller vilken konst som helst) aldrig blir färdig. När den är skriven/komponerad/målad fortsätter verket att verka genom den som tar del av det och låter sig ryckas in i det. I teologiska termer kan man säga att människan är medskapare, *cooperatio*, i det som skapas – och att hon är en *imago Dei* genom sin förmåga att skapa. Även den som inte själv skriver eller komponerar psalmer inbjuds alltså till det fortsatta skapandet av psalm i enskildhet eller i gemenskap med andra.⁶ Begreppet *imago Dei* i detta sammanhang innebär att människans skapande förmåga speglar Guds skapande kraft. Genom att skapa eller uppleva konst, som psalmer eller musik, påminns vi om vår egen förmåga att delta i skapelsen, i enlighet med Guds vilja. Sammanfattningsvis betyder detta synsätt att konstverk, inklusive våra psalmer, aldrig slutar verka. De fortsätter att tala till oss, påverkar oss och vi som tar del av dem blir medskapare i den pågående skapelseprocessen. Enligt denna teori är en text inte bara något som ska läsas tyst, utan något som faktiskt görs och får verkan genom att framföras. Detta gäller särskilt texter som är avsedda att talas, deklarerar eller sjungas, som i teaterföreställningar, konserter eller gudstjänster. I dessa sammanhang är texten inte bara en passiv skrivelse, utan en aktiv handling som skapar en upplevelse och påverkar den som lyssnar eller deltar i framträdandet.⁷

Magnus William Olsson skriver om "performativ kritik" och betonar vikten av att omfamna komplexitet och mångfald. Han menar att skapandet och upplevelsen av konst är större än vad språket kan uttrycka. Aktualiseringen av ett konstverk kräver ett helhjärtat engagemang som involverar alla våra sinnen, kroppen, minnet, kunskaper och förmågor.

⁴ Haettner Aurelius 2020: 49.

⁵ Wigorts Yngvesson 2019: 100–101.

⁶ Wigorts Yngvesson 2019: 213.

⁷ Haettner Aurelius 2020: 50–51.

Den performativa kritiken handlar om att kultivera denna inställning som ett kritiskt exempel, vilket kan tillämpas på alla sorters fenomen och föremål.⁸ Under en gudstjänst exempelvis, sker olika handlingar genom rörelser, riktningar och riter där deltagarna reser sig upp, vänder sig, bugar eller niger, gör korstecken på sig själv, sluter sina ögon eller faller på knä.

Det personliga trosuttrycket i att delta i gudstjänstlivet beskriver Martin Berntson som de karismatiska gåvorna där dessa andliga gåvorna kommer människan till gagn. Han delar upp dessa tre ting i först "det spontana uttrycket", det som sker som en bekräftelse genom att under predikan uttrycka exempelvis "Amen". Det andra genom att få en andlig ingivelse och börja profetera och genom att vara delaktig i bön. För det tredje slutligen genom "lovsång" där det personliga uttrycket släpps helt fritt och lovsången kan även ses i en "adorant" ställning, där händerna är lyfta uppåt, öppna och med stängda ögon.⁹ Sammanfattningsvis handlar dessa uttryck om olika sätt att aktivt och personligt delta med ett trosuttryck som sker under exempelvis en gudstjänst, där varje form ger möjlighet till en djupare andlig upplevelse och relation med Gud. I gudstjänsten skapas en specifik atmosfär genom liturgiska gester, rörelser, musik och text, enligt Lena Sjöstrands bok *Mer än tecken*. Hon refererar bland annat till den schweiziske teologen David Plüss som identifierar flera grundläggande liturgiska gester som hälsning, bön, lovsägelse, förbön, musik, läsning, förkunnelse, vittnesbörd, reflexion, information och välsignelse. Dessa gester strukturerar gudstjänstrummet och sätter tonen för själva församlingen, ofta genom kroppsliga och visuella handlingar innan orden uttalas.¹⁰ Bönen till exempel är den grundläggande gester i gudstjänsten och kan inkludera gester såsom att tända ljus. Sången är en rytmisk form av bön och musik spelar en viktig roll i att skapa känslomässiga resonanser. Läsningarna i gudstjänsten handlar inte bara om att förmedla text, utan om att handskas med Bibeln på ett sätt som gör den speciell. Förkunnelsen står i spänning mellan predikantens ord och kyrkans uppdrag att förmedla budskapet. Atmosfären i gudstjänsten, enligt Plüss, är en gemensam upplevelse som upphäver skillnaden mellan individ och kollektiv. Den skapas genom rörelser, gester, sång, musik, ljusförhållanden och innehållet som förmedlas. Atmosfären känns kroppsligt och sinnligt och kan påverka deltagarnas känslor, men är samtidigt mer än den individuella upplevelsen – det är en gemensam dimension som går bortom den enskildes gränser.¹¹ Det ordlösa språket, som uttrycks

⁸ William-Olsson 2013: 27.

⁹ Berntson 2022: 255.

¹⁰ Sjöstrand 2012: 134.

¹¹ Sjöstrand 2012: 134.

genom tysta handlingar och föremål, spelar en viktig roll i liturgin och religiösa sammanhang. Språket i denna form är ett mänskligt språk men de saknar de begränsningar som ordet innebär, enligt Berntson: "Det finns därför ett behov av symbolspråk, som har en förankring i något sinnligt men som också pekar hän mot det som människan aldrig fullt ut kan förstå, mot det oförutsägbara". Här används symboler för att förmedla djupare betydelser och andliga sanningar utan ord.¹² Detta ordlösa språk kan ske genom handlingar, riter och symboliska föremål.

Teckenspråket och dess uppbyggnad

Svenskt teckenspråk är ett självständigt språkssystem med egen grammatik och lexikon. Det är en del av den språkliga mångfalden i Sverige och har en erkänd ställning enligt språklagen (SFS 2009:600).¹³ Det har utvecklats spontant av teckenspråkiga grupper i Sverige och överförs mellan generationer i olika miljöer. Teckenspråk liknar talade språk i struktur men produceras visuellt genom händer, ansiktsuttryck, ögonrörelser och kroppshållning. Språket är tredimensionellt, då det också utnyttjar rummet framför tecknaren. Svenskt teckenspråk används i alla samhällsområden och förändras över tid, precis som andra språk. Det påverkas av faktorer som ålder, kön och geografisk hemvist samt kan låna tecken från svenskan och andra teckenspråk. Prosodi uttrycks genom ansiktsuttryck, kroppshållning och variation i händernas rörelser, vilket motsvarar betoning, ironi och känslomässiga nyanser i talade språk.¹⁴ Det svenska teckenspråkets grammatik har en form där händerna, ansiktet och överkroppen är fullt synliga för mottagaren och där tecknens utförande kan variera i riktning och rörelsesätt och utföras i olika lägen framför kroppen. Liksom det svenska språket är även det svenska teckenspråket uppdelat i olika ordklasser såsom substantiv, verb, hjälpverb, adjektiv, adverb, räkneord, pronomen, konjunktioner och prepositioner. Adverb är tecken som betecknar omständigheter av olika slag och de fungerar som bestämmningar till verb, adjektiv och satser.¹⁵ I svenskt teckenspråk finns det dels manuella tecken för adverb, som till exempel "nu", "mycket", "långsam" och "alltid". Betydelsen av adverb kan förstärkas, i likhet med adjektiv. Det görs, precis som för adjektiv, med en förändrad rörelse, en initial paus eller en utdragen rörelse.¹⁶ Verben delas in i två kategorier: vanliga verb och utpekande verb. Utpekande verb skiljer sig genom att de kan

¹² Berntson 2022: 256.

¹³ Språklagen 2009.

¹⁴ Om svenskt teckenspråk 2025.

¹⁵ Grammatik 2025.

¹⁶ Adverb 2025.

riktas mot en referent i rummet framför den tecknande, medan andra verb saknar denna egenskap. Man riktar det utpekande verbet mot det som åsyftas, till exempel en närvarande fysisk person eller ett föremål som man talar om. Om den/det man åsyftar inte finns närvarande i rummet riktas tecknet mot den plats som skapats i teckenrummet för att representera referenten.¹⁷

I enlighet med *Institutionen för språk och folkminne* anges tecken med glosor som skrivs med versaler. Transkriberingen av ett ord eller tecken skrivs genom en översättning som skrivs inom enkla citationstecken med ord i små bokstäver såsom 'xxxx'. Ett tecken symboliseras med en glosa i skrift med svenska ord i grundform i stora bokstäver såsom 'XXXX'.¹⁸ Lars Wallin och Johanna Mesch beskriver detta i texten, *Annoteringskonventioner för teckenspråkstexter*, att glosorna skrivs med versaler. De ska i görligaste mån skrivas i sin grundform, utan böjningar. Det innebär att glosor för tecken som refererar till entiteter som människor och föremål, skrivs i singular och obestämd form, som 'STOL', oavsett om det i kontexten handlar om 'en stol' eller 'flera stolar'. I svenskt teckenspråk följer grundläggande ordföljd vanligtvis mönstret subjekt-verb-objekt (SVO), särskilt i enkla och jakande påståendesatser. Exempel på detta är 'PAPPA' 'KÖPA' 'BIL', det vill säga "Pappa köpte bilen". Till skillnad från svenskan har teckenspråket ingen särskild ordföljd för bisatser. Subjektet placeras oftast först i satsen, men om subjektet uttrycks genom en pronominell pekning kan det istället komma sist, vilket resulterar i verb-objekt-subjekt (VOS). Detta förekommer särskilt i kortare satser eller i dialoger, som i 'KÖPA' 'BIL' 'HAN', det vill säga "han köpte bilen". Däremot kan ett substantiv inte fungera som subjekt om det placeras sist i en sats, eftersom det skulle bryta mot språkets grammatiska regler, exempelvis 'KÖPA' 'BIL' 'PAPPA', vilket kan uppfattas som ogrammatiskt. I likhet med de fysiska gesterna och symbolerna som används i liturgin för att uttrycka andlighet och tro, spelar även detta roll i teckenspråket genom att förmedla andliga budskap på ett visuellt och kroppsligt sätt. Teckenspråket, liksom de liturgiska gesterna och riterna, är ett uttryck för den mänskliga förmågan att kommunicera utan talade ord, där kroppens rörelser och uttryck bär på djupare meningar och betydelser.

Sofia Stridh är präst vid den teckenspråkiga verksamheten i Carl Johans pastorat, Göteborgs stift, och är en av de döva präster som är verksam i Svenska kyrkan. Stridh är född döv, fick teckenspråk som sitt förstaspråk och ser sig själv som tvåspråkig, även om teckenspråket är hennes första språk. Hon svarar i en artikel från *Auris*, på frågan om hur hon upplever

¹⁷ Verb 2025.

¹⁸ Det svenska teckenspråkets grammatik 2025.

någon skillnad mellan att predika på talad svenska eller på teckenspråk? "Jag tycker det är stor skillnad mellan att predika på 'talad svenska' eller svenskt teckenspråk", säger hon. "Evangeliet får uttryckas med kropp, själ, mimik, händer och går rakt ut från hjärtat på annat sätt med teckenspråk. Teckenspråket är ett visuellt språk vilket gör att synen som ett sinne får berikas och ges ett större livsdjup."¹⁹ Stridh menar här att teckenspråket erbjuder en unik och djupare dimension, i detta fall gällande predikan. Stridhs reflektioner pekar på potentialen i teckenspråket som finns för att fördjupa den andliga upplevelsen, där budskapet inte enbart överförs genom ord, utan genom hela människans uttryck och närvaro.

Likt det ordlösa språket i gudstjänsten som Berntson beskriver använder teckenspråket gester, ansiktsuttryck och kroppshållning för att skapa en rik och nyanserad kommunikation som kan spegla känslor och trosupplevelser. Det är i denna kontext som teckenspråkets prosodi och deiktiska tecken tolkas och som jag nu nedan skall ge en övergripande förklaring av. Språket är tredimensionellt, då det också utnyttjar rummet framför den som tecknar. Språkets prosodi uttrycks genom ansiktsuttryck, kroppshållning och variation i händernas rörelser, vilket motsvarar betoning, ironi och känslomässiga nyanser i talade språk.²⁰ Prosodi handlar om hur vi använder rytm och melodi i språket, alltså hur vi betonar ord, förändrar intonationen och uttrycker känslor genom vårt tal. På vissa språk betonas en viss stavelse i varje ord, medan andra språk kan ha en mer flexibel betoning.

I svenska är det särskilt viktigt att förstå kontrasten mellan långa och korta stavelser, vilket ger språket dess rytm. En annan typisk egenskap för svenska är att vi förlänger ljud i de betonade stavelserna, vilket ger extra betoning. I tal kan vi också använda olika sätt att uttrycka oss genom variationer i hur vi talar, som att betona vissa ord, viska, skrika eller uttrycka känslor som ironi, förvåning eller tvivel. På samma sätt kan vi uttrycka våra tankar både positivt och negativt.

I teckenspråket markeras dessa nyanser genom ansiktsuttryck, kroppshållning, huvudrörelser och variationer i hur händerna rör sig, och även genom val av tecken. På så sätt kan både tal och teckenspråk förmedla samma sorts känslomässiga betoningseffekter.²¹ Deiktiska tecken är sådana teckenformer som pekar direkt på den referent som betecknas, exempelvis kan man peka på näsan eller magen för att uttrycka "näsa" och "mage". Det finns

¹⁹ Andersson 2020.

²⁰ Om svenskt teckenspråk 2025.

²¹ Det svenska teckenspråkets grammatik 2025.

också tecken som pekar indirekt och rakt på det som det talas om, till exempel om man pekar på himlen där uppe och på så sätt betecknar "Gud", detta utpekandet fungerar då som en association till Gud.²² Dock bör det tilläggas att psalmens harmoni, tempo och musikaliska flöde inte direkt kan översättas till teckenspråk. Musik är ett sätt att förmedla känslor, betoning och nyanser som ofta gör psalmen levande. Teckenspråk kan uttrycka känslor genom kroppsspråk och ansiktsuttryck, men det saknar samma musikalitet och rytm som finns i den talade och sjungna versionen. Detta är ingenting som jag kommer att väga in i min analys utan mitt fokus är på psalmens text och vad som sägs och vad som ska förmedlas.

Val av metod och urval

I Wigorts Yngvessons tidigare nämnda bok *All din nåd är öppen famn* beskriver psalmernas sjungna teologier och undersöker psalmerna påverkan i kyrkliga handlingar som vigslar, dop och begravningar. Hon presenterar även en kvantitativ undersökning som skickats till präster och kyrkomusiker om psalmbokens användning i Svenska kyrkan.²³ Utifrån dessa resultat valde jag ut psalmer till min uppsats och psalmer som även skulle finnas teckentolkade och tillgängliga online. Psalmerna jag valde ut blev följande: sv.ps. 21 "Måne och sol", sv.ps. 297 "Härlig är jorden" samt nummer 730 i tillägget till den svenska psalmboken "Må din väg gå dig till mötes". Jag kommer i denna essä presentera sv.ps. 21 närmare och hur mitt arbete att analysera den gick till. Mina kriterier var, i valet av video, att videon skulle vara publicerad mellan åren 2015 och 2025 samt att de som gjort videon har adekvat kunskap inom teckenspråk och ha ett syfte med videon såsom ett ökat pedagogiskt lärande av teckenspråk.

Min metod bygger på en kombination av Walter Brueggemanns tre orienteringsmotiv *Orientation, disorientation* och *new orientation*, hämtat från boken *The Message of the Psalms* (1984). Brueggemann är en amerikansk teolog och bibelforskare, professor i exegetik vid Columbia Theological Seminary i USA.²⁴ Motiven analyseras sedan i kombination enligt Liza L. Lundkvists tre dimensioner. Lundkvist presenterar i sin artikel sitt arbete kring psalm- och begravningspsalm och Brueggemanns teori. Lundkvist är teol. kand och präst i Svenska kyrkan men även sångerska samt psalmförfattare.²⁵ Hennes analysmatris som hon använt

²² *Deiktiska tecken* 2025.

²³ Wigorts Yngvesson 2019: Bilagor.

²⁴ Lundkvist 2015: 119.

²⁵ Lundkvist 2015: 117.

sig av finns i artikeln "Som om orden handlade om mig" från Årsbok för svenskt gudstjänstliv 90, 2015 med titeln *Psalm hymn och andlig visa - Hymnologiska studier*. Hon har för att förstå psalmtexternas motiv och människans orientering använt sig utav en metod med tre dimensioner, människan, livet och Gud. Dessa dimensioner kombineras med Walter Brueggemanns analys av Bibelns psaltarpsalmer. Lundkvist har valt att förtydliga Brueggemanns namn på de tre olika motiven till följande: trygg orientering (*orientation*), smärtsam desorientering (*disorientation*) samt slutligen oväntad omorientering (*new orientation*).²⁶

Jag använde mig av Lundkvist svenska översättning av de olika motiven hos Brueggemann. Kring dessa tre dimensioner har Lundkvist tagit fram frågor som i hennes arbete specifikt handlat om begravning, relaterat till det och de psalmer som är vanligt förekommande vid begravning. Hennes dimensioner kombineras med de tre motiv som Brueggemann ovan identifierat som återkommande i Bibelns psaltarpsalmer. Den teoretiska ansatsen börjar med de tre dimensionerna av "människan", "livet" och "Gud" och kring dessa har Lundkvist tagit fram ett antal frågor som sammanfattar dem.

I det första steget analyserar jag psalm 21 utifrån Brueggemanns tre orienteringsmotiv och Lundkvist tre dimensioner, med hjälp av Lundkvist framtagna matris. Jag tittar efter hur psalmen beskriver människan? Vilka existentiella teman berörs? Finns referenser till döden och vad som kommer efter? Hur presenteras Gud? Är Gud närvarande, och i så fall på vilket sätt? Dessa tre dimensioner används som ett verktyg för att identifiera tematiska mönster och existentiella budskap i psalmtexten. Genom att placera varje psalm i dessa olika kategorier framträder enligt Lundkvist en förståelse för hur psalmen relaterar till människans livsresa och Gudsrelation (se mall 1). Genom att kombinera dessa två har Lundkvist skapat denna matris som ses nedan som ett exempel.

²⁶ Brueggemann 1984: 21.

Mall 1. Matris för analys av psalmtexter i begravningsgudstjänst²⁷

Psaltarpsalmerna	MOTIV	Trygg orientering	Smärtsam desorientering	Överraskande omorientering
DIMENSION				
Människan		Lycklig - Tryggheten tas för givet och tvivel är inget alternativ.	Adresserar Gud - sårbar - övergiven - arg men dock troende. Djärv, modig i tro. Juridisk kvalitet, begränsande - tro på bön och envis.	Glad - tacksam - befriad och uppriktig
Livet		Friktionsfritt liv - symmetri - inga hot - mörkret övervinns med makt och kunskap.	Nöd - brottning - kaos - dock ordning - döden ett hot - mörkret, kärna, ej straff, där ger Gud liv - väg in och ut ur - pilgrimsfärd - platser, vingarna, gropen.	Rörelse:elände till glädje - omorientering - ny, ej förklarig nåd - överraskande förändring - ej "naturlig" utgång, - transformation där inget liv var möjligt - ärlighet ger trovärdig relation - uttryckt som befriar - svåra erfarenheter - ger nytt liv.
Gud		Skapare - garanterat fredat liv - pålitlig och fast.	Trofast snarare än oföränderlig - hörande - seende - ansvarig	Erfarenhet - har förändrat livet.

Mall 2. Transkriberingsmall

Svensk text från psalmbok <i>Psalmens namn.</i>	Transkriberad text från teckenspråkstolkad psalm.	Grammatiska kommentarer
--	--	-------------------------

Jag har i min jämförelse mellan teckenspråket och i den teckenspråkiga psalmen använt mig av *Svenskt teckenspråkslexikon* för att dels säkerställa att det handlar om rätt tecken jag transkriberar och för att säkerställa att det inte syftas på något annat liknande tecken.

²⁷ Lundkvist 2015: 125.

Det är främst prosodi och deiktiska tecken som jag kommer att använda mig av i min analys av teckenspråk i psalmen. Denna metod möjliggör en djupare förståelse av både textens innehåll och dess kommunikativa funktion i ett teckenspråksperspektiv.

För att detta ska bli tydligt har jag skapat en analysmodell (se mall 2) där psalmens originaltext finns med samt en transkribering av de ord som tecknas och med en grammatisk förklaring av den grammatik jag finner viktig för mitt analysarbete.

Analys av sv.ps. 21 "Måne och sol"

Jag kommer nu att presentera hur jag analyserat och transkriberat den teckentolkade sv.ps. 21 "Måne och sol". Jag kommer att börja med Brueggemanns tre orienteringar och vidare Lundkvists analysmatris för att utforska psalmens teologiska och existentiella teman. Därefter transkriberar och analyserar jag den teckenspråkstolkade versionen av psalmen. Slutligen jämför jag de båda versionerna, den skrivna svenska texten och den tecknade versionen för att belysa skillnaderna i hur psalmen upplevs och tolkas.

Sv.ps. 21 "Måne och sol" är i första hand en trygg orienteringspsalm som betonar skapelsens ordning, Guds godhet och Jesu frälsning. Den beskriver människan som en del av Guds goda skapelse, livet som en del av en harmonisk värld och Gud som en närvarande och god skapare. Det finns vissa inslag av omorientering genom Jesu död och uppståndelse, men psalmen saknar helt desorienteringens mörker och kamp. I den första versen uttrycks att Gud har skapat allt och att världen är harmonisk. I den andra versen möter vi en desorientering: Jesus dog, vilket påminner om mänskligt lidande och förlust. Genom uppståndelsen blir psalmen till en trygg orientering där Jesus lever och är här. I den tredje versen fullbordas den trygga orienteringen och anden är vår tröst, som lever, "stöder och bär" oss genom livet. Psalmen mynnar ut i en lovsång där psalmens budskap ligger i tacksägelsen. Genom hela psalmen upprepas frasen "Herren, vår Gud, vill vi tacka", vilket understryker att oavsett livets skeden, skapelse, lidande, omorientering är Gud värd vår lovsång.

Mall 3. Psalm 21 – ”Måne och sol”

Psalm 21 ”Måne och sol”	MOTIV	Trygg orientering	Smärtsam desorientering	Överraskande omorientering
DIMENSION				
Människan		Människan är en del av skapelsen, tillsammans med naturen och barnen. Människan kan vända sig till Gud i tacksamhet och lovsång.	Jesu död antyder lidande och uppoffring.	
Livet		Skapelsen är ordnad och tillhör Gud. Livet får en ny mening genom Andens stöd och närvaro.	Livet innehåller svårigheter, men Gud bär här oss genom dem.	
Gud		Människan kan vända sig till Gud i tacksamhet och lovsång. Gud har skapat himmel och jord, allt är Hans. Jesus lever idag.	Jesus levde och dog för alla.	

I transkriberingen av sv.ps. 21 gjorde jag grammatiska kommentarer för att belysa hur teckenspråket används för att uttrycka de olika delarna av texten samt förklara de specifika tecken som används för att förmedla känslor och betydelser. Denna transkribering kommer att följa standarden för teckenspråkstolkning och annotation. Den svenska texten från *Den svenska psalmboken* finns i den vänstra första kolumnen, i den andra kolumnen finns de tecknade tecknen representerade genom glosor i versaler och där varje tecken förklaras i sin grundform. Vidare kommer prosodin, som uttrycks genom ansiktsuttryck, kroppshållning och rörelser och deiktiska tecken, där pekningar och rörelser relaterar till olika objekt och koncept att analyseras för att ge en djupare förståelse för hur denna

teckenspråkstolkad version skiljer sig från den svenska texten, och på vilket sätt den visuella aspekten förstärker budskapet i psalmen

Mall 4. Psalm 21 – "Måne och sol"

Svensk text från psalmbok "Måne och sol"	Transkriberad text från teckenspråkstolkad psalm.	Grammatiska kommentarer
*vers 1. Måne och sol, vatten och vind och blommor och barn skapade Gud. Himmel och jord, allting är hans Herren vår Gud vill vi tacka. Herre, vi tackar dig Herre, vi prisar dig Herre, vi sjunger ditt heliga namn. *vers 2. Jesus, Guds son levde och dog För alla, för oss lever idag Ja, Han är här, ja, Han är här. Herren vår Gud vill vi tacka. Herre, vi tackar dig Herre, vi prisar dig. Herre, vi sjunger ditt heliga namn. *vers 3. Anden, vår tröst levande, varm och helig och stark, talar om Gud stöder och bär dag efter dag. Herren vår Gud vill vi tacka. Herre, vi tackar Dig Herre, vi prisar Dig Herre, vi sjunger ditt heliga namn.	'MÅNE' 'SOL' 'VATTEN' 'VIND' 'BLOMMA' 'BARN' 'SKAPA' 'GUD' 'HIMMEL' 'JORDEN' 'ALLTING' 'GUD' 'HERRE' 'GUD' 'TACK' 'HERRE' 'TACK' 'DIG' 'HERRE' 'PRISA' 'DIG' 'HERRE' 'SJUNG' 'HELIG' 'NAMN' 'JESUS' 'GUD' 'SON' 'LEV' 'DÖD' 'ALLA' 'VI' 'LEVA' 'IDAG' 'JA' 'HÄR' 'JA' 'HÄR' 'HERRE' 'GUD' 'TACK' 'HERRE' 'TACK' 'DIG' 'HERRE' 'PRISA' 'DIG' 'HERRE' 'SJUNG' 'HELIG' 'NAMN' 'ANDE' 'TRÖSTA' 'LEVA' 'VARM' 'HÄRLIG' 'STARK' 'TALA' 'GUD' 'TALAR' 'STÖD' 'DAG' 'HERRE' 'GUD' 'TACK' 'HERRE' 'TACK' 'DIG' 'HERRE' 'PRISA' 'DIG' 'HERRE' 'SJUNG' 'HELIG' 'NAMN'	*Psalmen bör sjungas stående.²⁸ 'GUD' Pekfingret, uppåtriktat och framåtvänt, förs uppåt i huvudhöjd²⁹ Med blicken uppåt. 'HERRE' Handen, uppåtriktad och vänstervänd, förs kort åt höger och sedan uppåt. Blicket uppåt.³⁰ 'TACK' sker genom att tacka uppåt med blicken riktad i samma riktning som tecknet tecknas.³¹ Tecknet för 'PRISA' påminner i detta fall mer om ett 'HALLELUJA'³² 'PRISA' ett utåtriktat verb. 'Han är' saknas, men betydelsen förstås genom kontext och betoning. 'ANDEN' ses som tecken som en del av människan, tecknas inifrån kroppen och utåt. Ser mer ut som tecknet för 'SJÄL'³³ i denna version. 'Stöder' upprepas 2 ggr 'STÖD'. Långsam rörelse tecknade 'NAMN' i handen.

²⁸ Den svenska psalmboken. s. 50.

²⁹ Gud 2025.

³⁰ Herre 2025.

³¹ Tack 2025.

³² Halleluja 2025.

³³ Sjal 2025.

När "Måne och sol" transkriberas från teckenspråk blir den mer direkt, bildrik och känslomässigt uttrycksfull. Gud framträder som nära och aktiv genom att man riktar sig direkt mot Gud eller där Gud är placerad i rummet och inte bara i texten. Skapelsen blir mer visuell, och Jesu uppståndelse framstår tydligare som en rörelse från död till liv genom att skapelsen och döden tecknas. Budskapet blir mer kroppsligt och närvarande, vilket förstärker känslan av tacksamhet och förundran där vi får vända oss mot Gud, kroppsligen med Gud i rummet. I den teckentolkade texten sker flera grammatiska förändringar jämfört med skriven svenska. Dessa förändringar speglar den grammatiska strukturen i svenskt teckenspråk och hur språket fungerar visuellt. I den tecknade versionen används bara 'BLOMMA' och 'BARN' utan pluraländelser eller bestämd form. Detta är typiskt för teckenspråk, där plural ofta uttrycks genom upprepning av tecknet eller numeriska markörer snarare än böjningsändelse och detta ses bland annat i 'stöder och bär' där tecknet för stöd upprepas två gånger och bära utelämnas. I den tecknade versionen används verb som 'SKAPA' 'LEVA' 'DÖ' 'STÖD' 'TALA', men de har ingen böjning för tid. De utpekande verben riktar i rummet uppåt mot himlen. Man riktar här det utpekande verbet mot det som åsyftas såsom i 'PRISA', detta då den/det man syftar på är 'GUD' och som placerats i rummet, i himlen.³⁴ I teckenspråk uttrycks tid oftast genom tidspecifika tecken såsom 'IGÅR' eller 'IMORGON' samt genom rumsliga markörer. Det betyder att verbet i sig inte ändras, utan att tidsramen istället etableras genom kontext. I skriven svenska används hjälpverb som 'har', 'är' eller 'ska' och prepositioner som 'för', 'till' och 'av'. Dessa saknas i den tecknade versionen, vilket är naturligt för teckenspråk, där rumsliga och kontextuella markörer ofta ersätter prepositioner.³⁵ Exempel på detta är 'LEVA' 'IDAG' istället för "han lever idag" och 'HERRE' 'TACK' 'DIG' istället för "Herre, vi tackar dig". I textraderna "Herre, vi sjunger ditt heliga namn" utlämnas hjälpverb och pronomen och tecknas istället 'HERRE' 'SJUNG' 'HELIG' 'NAMN'. Gud beskrivs som en skapande kraft och genom teckenspråkets direkthet förstärks närvaron och makten i handlingen. I den svenska textens version finns en berättande struktur i "Jesus, Guds son, levde och dog för alla, för oss". I teckenspråket reduceras detta till 'JESUS' 'GUD' 'SON' 'LEVA' 'DÖ' 'ALLA' 'VI'. Detta kan ge en starkare känslomässig effekt där Jesu död och liv står sida vid sida, genom att 'ALLA' och 'VI' räknas in i en tanke på uppståndelsen som kommer. Guds och Jesus närhet uttrycks mer visuellt i teckenspråk genom upprepningar av 'JA' 'HÄR' 'JA' 'HÄR'. Anden presenteras med sensoriska beskrivningar genom 'ANDE' 'TRÖSTA' 'LEVA' 'VARM' 'HÄRLIG' 'STARK'. Här ser

³⁴ Verb 2025.

³⁵ Grammatik 2025.

vi en starkare emotionell koppling i tecknens utförande än i den svenska texten, där dessa beskrivningar ligger inbäddade i längre satser. Anden utgår här från människan och som en förtydligande av vems ande det rör sig om skulle man kunna komplettera tecknet med 'HELIG'. Detta blir en teologisk fråga i psalmens tecknade version. Är det vi själva och vår ande som "stödjer och bär" och detsamma i "talar om Gud". Detta uppstår därför att tecknet för 'ANDE' tecknas utifrån bröstet i videon såsom 'SJÄL' tecknas enligt svensk teckenspråkslexikon. Tecknet 'ANDE' såsom i "den heliga Anden" tecknas med tecknet för 'HELIG' samt 'ANDE' som utgår från ansiktet enligt svensk teckenspråkslexikon.³⁶ Detta kan dock vara ett tecken på att språket utvecklats under dessa år sedan videon gjordes.

I psalmens text är människan en mottagare av Guds verk. I den teckenspråkiga versionen ser vi istället en mer direkt relation mellan människa och Gud, eftersom hjälpverb och prepositioner försvinner. 'HERRE' 'TACK' 'DIG' istället för 'Herre, vi tackar dig'. Relationen känns mer omedelbar och direkt där Gud är placerad i rummet, snarare än i en berättelse om vad vi gör. Livet beskrivs i en mer absolut och tidlös form på teckenspråk, eftersom tempusmarkeringar saknas: 'LEVA' 'IDAG' istället för "Han lever idag". Detta kan förstärka närvaron och evigheten i budskapet, snarare än att det placeras i en berättande kronologi.

Gud presenteras i båda versionerna som den allsmäktige skaparen, men den teckenspråkiga versionen framhäver detta genom visuella och repetitiva mönster genom 'HERRE' 'SJUNG' 'HELIG' 'NAMN'. Här förstärks budskapet genom att handling och tillbedjan lyfts fram tydligare. Genom att tempusmarkörer saknas i teckenspråk skapas en starkare betoning på Guds eviga närvaro. Gud är inte något vi beskriver i relation till tid, utan snarare som en ständigt närvaro i rummet just nu. I texten beskrivs Gud i tredje person, men i teckenspråk blir det ofta mer direkt och personligt genom tecknen 'JA' 'HÄR' eller 'TACK' 'GUD'. Här sker en förändring i perspektivet där 'GUD' och 'HERRE' är placerade i rummet och kan återrefereras till genom pekningar i de utpekande verben och riktningar. Samma sak med "talar om Gud" som uttrycks genom att placera 'GUD' på en specifik plats i rummet och sedan rikta 'TALA' mot den platsen. Psalmens prosodi uttrycks genom ansiktsuttryck som en förstärkning av känslor, handrörelser och förändrad hastighet eller rörelseförlängning.

³⁶ Ande 2025.

Framställningen av psalmen

De två versionerna, den svenska sjungna texten och den tecknade psalmen, skildrar samma teman men gör det på olika sätt, vilket skapar kontraster i hur budskapet upplevs och tolkas. Den svenska originaltexten följer en berättande struktur där händelser placeras i en tydlig tidslinje. Gud framställs som skapare och närvarande, men det finns en känsla av avstånd där människan betraktar Guds verk snarare än upplever det direkt. I denna version är livet tidsbundet, en händelsekedja där Jesu liv och död berättas i sekvens, och trygghet skapas genom att följa denna logiska ordning. Det är en struktur som erbjuder en lugnande orientering och en naturlig övergång till tacksamhet och lovsång vid Jesu uppståndelse.

I kontrast suddar den teckenspråkiga versionen ut tiden och fördjupar sig i nuet genom att det framträder en starkare känsla av omedelbarhet och närvaro. Skapelsen beskrivs som direkt och konkret, där Gud är helt och hållet närvarande i rummet. Upprepningar och betoningar förstärker detta, och relationen mellan människan och Gud framställs på ett mer personligt och nära sätt. Gud är inte bara en avlägsen skapare utan en ständigt närvarande kraft, något som kan förstärkas genom rytm och repetitioner som skapar en emotionell koppling både i den tecknade versionen och i texten. Heligheten eller närvaron av den, blir inte bara något osynligt här utan det kan också ta konkreta, fysiska former genom konkreta fysiska uttryck som heliga föremål, handlingar och personer. Berntson förklarar det heliga som inte bara en teologisk idé eller ett inre tillstånd utan något som kan upplevas genom det materiella, genom det som händer i kyrkorummet och genom de handlingar som utförs där exempelvis genom sakramenten som nattvarden eller i böner, psalmer och predikningar. Detta förkunnande sker inte bara genom ord utan också genom handling och liturgi, där varje element är betydelsefullt för att förmedla Guds vilja och närvaro.³⁷

Skillnader i framställning av psalmen påverkar också hur livet och människans roll upplevs. I psalmbokens text är livet linjärt, en sekvens av händelser som leder fram till en tydlig klimax av tacksamhet och lovsång. Människan ses som en mottagare av Guds handlingar, en position som speglar vördnad och en känsla av underordning inför det gudomliga. I den teckenspråkiga versionen upplevs livet däremot som evigt och tidlöst, där Guds närvaro genomsyrar varje ögonblick. Människans relation till Gud kan upplevas som mer direkt och personlig, vilket skapar en känsla av omedelbar kommunikation och samhörighet. En annan viktig skillnad är hur trygghet och närvaro förmedlas. I originalversionen ligger tryggheten i ordningen, i att händelserna följer en logisk och begriplig struktur. I den teckenspråkiga

³⁷ Berntson 2022: 254.

versionen ligger tryggheten istället i känslan av nuet och i den rytmiska förstärkningen av Guds närvaro i rummet. Här blir det inte bara en berättelse att förstå, utan en upplevelse att leva sig in i. Sammanfattningsvis kan man säga att den svenska versionen ger en trygg och berättande struktur som talar till förnuftet och förståelsen av livet, medan den teckenspråkiga versionen bjuder in till en mer direkt och emotionell upplevelse av Guds närvaro och tidlösheten i hans verk. Tillsammans visar de hur samma budskap kan uppfattas och tolkas på olika sätt beroende på det medium och språk som används.

Teckenspråket genom sina fysiska tecken och rörelser kan uttrycka något som skapar en känslomässig och andlig resonans som förstärker upplevelsen av psalmen på en djupare nivå. Jämförelsen mellan den svenska texten och teckenspråkstolkningen ger oss ytterligare insikt i hur de olika språkliga formerna påverkar budskapets förmedling.

I den teckenspråkstolkade psalmen handlar det inte bara om att översätta ord, utan om att skapa en helt ny dimension av upplevelser genom ett visuellt och kroppsligt uttryck. Detta kan ge en djupare förståelse av psalmens religiösa och existentiella budskap. Detta sker bland annat när vi lyfter blicken mot den omtalade himlen när vi sjunger och tecknar om och till Gud i "Måne och sol". Medan den svenska psalmtexten erbjuder en kronologisk och strukturerad berättelse om exempelvis skapelsen, i psalmen och om Jesu liv, död och uppståndelse, skapar teckenspråket en mer dynamisk och fysisk upplevelse av dessa teman. Teckenspråkets användning av rumsliga markörer, upprepningar och kroppsliga uttryck, kan ge psalmen en mer levande och närvarande känsla av Guds närvaro på den faktiska platsen eller i rummet, vilket gör att budskapet kan kännas mer konkret och omedelbart. Stridh beskriver detta i artikeln från *Auris* där hon menar att: "Evangeliet får uttryckas med kropp, själ, mimik, händer och går rakt ut från hjärtat på annat sätt med teckenspråk. Teckenspråket är ett visuellt språk vilket gör att synen som ett sinne får berikas och ges ett större livsdjup".³⁸ Stridh lyfter här fram hur teckenspråket bär på en unik och fördjupande dimension och i hennes reflektioner framträder teckenspråket som mer än bara ett alternativt kommunikationsmedel, det blir ett kraftfullt uttryckssätt som kan fördjupa den andliga upplevelsen. Budskapet förmedlas inte bara genom ord, utan genom hela kroppens uttryck, närvaro och inlevelse. På så sätt öppnar teckenspråket för en mer kroppslig och levande förkunnelse, där det andliga får ta form i både rörelse och relation till Gud och till gemenskapen. Den teckenspråkstolkade psalmen berikar därför upplevelsen av psalmens

³⁸ Andersson 2020.

betydelse genom att förstärka känslor och andakt, samtidigt som den medför vissa förluster av de språkliga nyanser som finns i den talade texten.

Teckenspråket förmedlar mycket av psalmens budskap utifrån den skrivna texten i psalmboken och där teckenspråkstolkad psalm kan ses som ett komplement till förståelsen av psalmen. Psalmen som enbart teckentolkad kan inte helt återskapa de nyanser som finns i den talade svenska texten i psalmerna som jag valt att titta på. Det finns en viss förlust av tidsdynamik och poetiska detaljer, exempelvis verbens böjningar som skapar en tidsmässig struktur i den talade versionen. Dock kan de teologiska aspekterna som rör Gud och himlen i och med teckenspråkets uppåtriktade rörelser förhöja närvaron av Gud i rummet men möjligen sakna den djupare och mer komplexa förståelsen av Guds närvaro i den skrivna eller talade texten. I psalmen kan 'GUD' och 'HIMMEL' tecknas med en uppåtriktad rörelse och peka på var Gud finns, vilket kanske trots detta inte fullt ut återspeglar den komplexa och djupgående förståelsen av Gud som skildras i texten. Den fysiska riktningen i teckenspråket så som att peka uppåt för att visa på Gud kan sakna den teologiska nyans som är närvarande i den talade texten. Dock anser jag att riktningen i rummet vid 'GUD' och 'HIMMEL' är förstärkare och ett förtydligande av en gudsnärvaro när psalmen tecknas. Teckenspråkets användning av prosodi och deiktiska tecken bidrar också till att skapa en rik och nyanserad kommunikation som speglar känslor, trosupplevelser och andliga sanningar. Prosodi, genom ansiktsuttryck, kroppshållning och variation i rörelser, hjälper till att förmedla rytm, betoning och känslomässiga nyanser på ett sätt som talat språk gör. Deiktiska tecken, som att peka på himlen för att representera Gud, skapar en direkt visuell koppling till det andliga budskapet och förstärker känslan av Guds närvaro, inte bara i denna psalm utan i alla de tre psalmerna.

Berikande av liturgi

Teckenspråkstolkning av psalmer erbjuder en unik dimension till den liturgiska upplevelsen genom att använda kroppsliga uttryck och visuella gester. Teckenspråket berikar liturgin genom att ge en fysisk och visuell dimension som förmedlar en djupare förståelse av psalmens religiösa budskap, där deltagandet sker med mer än bara rösten utan med hela kroppen. Brueggemanns teori om psalmens orienteringar och Lundkvists tre dimensioner av existentiella och teologiska upplevelser ger en rik och nyanserad förståelse för psalmernas funktion i en gudstjänst. Genom att applicera dessa teorier på teckenspråkstolkade psalmer har jag försökt att belysa hur de visuella uttrycken i teckenspråket kan förmedla en känsla av omedelbarhet och kroppslighet, vilket gör att

psalmens budskap blir mer direkt och närvarande i rummet. Teckenspråket erbjuder en unik och djupare dimension och en kraftfull potential att fördjupa den andliga upplevelsen, där budskapet inte enbart överförs genom ord, utan genom hela människans uttryck och närvaro, både i rummet och i rörelsen.

Det finns flera viktiga observationer att göra i jämförelse med den teckenspråkstolkade psalmen och med texten, både ur ett liturgiskt och teologiskt perspektiv. Den teckenspråkstolkade versionen kan ge möjlighet för utövaren att uppleva psalmen på ett djupare och mer fysiskt plan. Den visuella och kroppsliga dimensionen av teckenspråket gör att psalmen får en omedelbar känsla av närvaro och andakt, vilket kan förstärka det teologiska budskapet om Guds närvaro och vägledning. Psalmen slutar på detta sätt aldrig verka utan den fortsätter att tala till och påverka människor, och vi som tar del av dem, blir medskapare i den pågående skapandeprocessen. Från ett liturgiskt perspektiv kan de teckenspråkstolkade psalmerna ge en ny dimension till gudstjänsten, där kroppens rörelser och de visuella uttrycken blir en del av det kollektiva trosuttrycket. I Sjöstrand bok *Mer än tecken* går att läsa om att den liturgiska atmosfären kan upplevas både kroppsligt och sinnligt och kan påverka deltagarnas känslor, men är samtidigt mer än den individuella upplevelsen, det är en gemensam dimension som går bortom den enskildes gränser.³⁹ Som en del av den liturgiska handlingen bidrar teckenspråket till att skapa en atmosfär av gemenskap och andakt, där det ordlösa språket och kroppens uttryck blir en viktig del av den andliga upplevelsen. Detta liknar de liturgiska gester och symboler som används i kyrkan för att uttrycka tro, där handlingar och rörelser förmedlar djupare andliga sanningar utan talade ord.

Ur ett teologiskt perspektiv menar jag att den teckenspråkstolkade psalmen erbjuder en likvärdig möjlighet till andakt och andlig upplevelse. Den förstärker den mänskliga förmågan att vara medskapare i gudstjänstens uttryck och ger möjlighet för människor att delta i det fortsatta skapandet av psalmen, i enlighet med Guds skapande kraft. Här påminns vi om vår egen skapande förmåga genom teckenspråkets visuella och kroppsliga uttryck, där vi inte bara är passiva mottagare utan aktiva deltagare i en pågående skapelseprocess, särskilt om vi ej har möjlighet att sjunga psalmen. Psalmen som sjungs förhöjer liturgin genom sin musikaliska närvaro, där församlingen aktivt deltar i det gemensamma gudstjänstfirandet. När psalmen framförs med teckenspråk ges samma performativa form och en ytterligare dimension till upplevelsen av psalmen för den som sjunger. Genom

³⁹ Sjöstrand 2012: 134.

teckenspråkets faktiska, performativa rörelse i rummet genom riktningar, blickar, kroppsspråk och uttryck blir psalmtextens innehåll både synligt och kroppsligt närvarande. Sammanfattningsvis är den teckenspråkstolkade psalmen en översättning av den sjungna, skrivna versionen. Genom kroppsliga uttryck förmedlar teckenspråket en djup och närvarande upplevelse av psalmens budskap även om det inte helt återskapar alla språkliga nyanser i den icke talade/sjungna texten. Den teckenspråkstolkade psalmen fungerar som ett viktigt verktyg för att göra psalmen mer tillgänglig och för att berika andlig kommunikation i liturgin, särskilt när vi ser den som en del av den gemensamma trosutövningen i gudstjänsten. Det innebär att det liturgiska rummet fylls av fler sätt att ta in och leva sig in i det som uttrycks i psalmens text. Detta som tidigare kanske endast tolkades genom textens ord eller ton får nu form i gester och rörelse. På så vis tycker jag mig se att det skapas en djupare förankring i budskapet, där deltagandet inte enbart sker med rösten, eller genom att enbart läsa texten utan med hela kroppen. Detta både för den som tecknar, den som läser texten för sig själv eller för den som betraktar. Psalmen blir här inte bara en sång, utan en visuell bön och en gemensam andlig handling. Den blir en del av liturgin där teckenspråk och tecken som stöd kan vara verktyg för att fördjupa andlig upplevelse och inkludera alla i gudstjänsten, oavsett hörsel- eller språkförmåga. Att vara medveten om tystnaden och de olika sinnena kan även öppna nya vägar för att uppleva och förstå det gudomliga som sker i ett rum genom blickar, riktningar och ansiktsuttryck.

Webbkällor

Ande (2025) *Teckenspråkslexikon*. Stockholms universitet, Inst. för lingvistik.

<https://teckensprakslexikon.su.se/ord/06678> (läst 10.4.2025).

Adverb (2025) *Institutionen för språk och folkminnen*. [https://www.isof.se/svenskt-teckensprak/laromedel-och-utbildningsmaterial/det-svenska-teckensprakets-](https://www.isof.se/svenskt-teckensprak/laromedel-och-utbildningsmaterial/det-svenska-teckensprakets-grammatik/grammatik/formforandringar-for-lexikala-tecken/adverb)

[grammatik/grammatik/formforandringar-for-lexikala-tecken/adverb](https://www.isof.se/svenskt-teckensprak/laromedel-och-utbildningsmaterial/det-svenska-teckensprakets-grammatik/grammatik/formforandringar-for-lexikala-tecken/adverb) (läst 25.4.2025).

Deiktiska tecken (2025) *Institutionen för språk och folkminnen*.

<https://www.isof.se/svenskt-teckensprak/laromedel-och-utbildningsmaterial/det-svenska-teckensprakets-grammatik/teckenbildning/lexikala-tecken/bildningssatt-for-lexikala-tecken/motiverade-tecken/deiktiska-tecken> (läst 25.4.2025).

Det svenska teckenspråkets grammatik (2025) *Institutionen för språk och folkminnen*. <https://www.isof.se/svenskt-teckensprak/laromedel-och-utbildningsmaterial/det-svenska-teckensprakets-grammatik> (läst 25.4.2025).

Grammatik (2025) *Institutionen för språk och folkminnen*. <https://www.isof.se/svenskt-teckensprak/laromedel-och-utbildningsmaterial/det-svenska-teckensprakets-grammatik/grammatik> (läst 25.4.2025).

Gud (2025) *Teckenspråkslexikon*. Stockholms universitet, Inst. för lingvistik. <https://teckensprakslexikon.su.se/ord/06828> (läst 10.4.2025).

Halleluja (2025) *Teckenspråkslexikon*. Stockholms universitet, Inst. för lingvistik. <https://teckensprakslexikon.su.se/ord/15651> (läst 10.4.2025).

Herre (2025) *Teckenspråkslexikon*. Stockholms universitet, Inst. för lingvistik. <https://teckensprakslexikon.su.se/ord/06865> (läst 10.4.2025).

Om svenskt teckenspråk (2025) *Institutionen för språk och folkminnen*. <https://www.isof.se/svenskt-teckensprak/laromedel-och-utbildningsmaterial/det-svenska-teckensprakets-grammatik/om-svenskt-teckensprak> (läst 25.4.2025).

Själ (2025) *Teckenspråkslexikon*. Stockholms universitet, Inst. för lingvistik. <https://teckensprakslexikon.su.se/ord/07128> (läst 10.4.2025).

Svenskt teckenspråk (2025). SPSM (Specialpedagogiska skolmyndigheten). <https://www.spsm.se/stod-och-rad/sprak-och-kommunikation/teckensprak/> (läst 1.5.2025)

Språklag 2009. *Sveriges riksdag* (2009:600). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/spraklag-2009600_sfs-2009-600/.

Teckenspråk (2025) *Svenska kyrkan*. Göteborgs stift. <https://www.svenskakyrkan.se/goteborgsstift/teckensprak> (läst 1.5.2025)

Tack (2025) *Teckenspråkslexikon*. Stockholms universitet, Inst. för lingvistik. <https://teckensprakslexikon.su.se/ord/15805> (läst 10.4.2025).

Verb (2025) *Institutionen för språk och folkminnen*. <https://www.isof.se/svenskt-teckensprak/laromedel-och-utbildningsmaterial/det-svenska-teckensprakets-grammatik/grammatik/formforandringar-for-lexikala-tecken/verb> (läst 25.4.2025).

Litteratur

Andersson, Stefan (2020) 'Sofie är Sveriges första döva kvinnliga präst'. *Auris. Fråga & Svar*, nr. 5.

Berntson, Martin (2022) *Kyrko- och samfundskunskap: en introduktion*. Stockholm: Verbum.

Brueggemann, Walter (1984) *The Message of the Psalms: A Theological Commentary*. Minneapolis: Augsburg Publishing House.

Haettner Aurelius, Eva (2020). 'Psalmen som händelse och handling'. *Arbete med psalm: Text, musik, teologi*. Svenskt Gudstjänstliv 95. Red. Mattias Lundberg & Jonas Lundblad. Skellefteå: Artos.

Lundkvist, Liza L. (2015) 'Som om orden handlade om mig – En modell för analys av psalmtexter som används i begravningsgudstjänst'. *Psalm, hymn och andlig visa: Hymnologiska studier*. Årsbok för Svenskt gudstjänstliv 90. Red. Stephan Borgenhammar. Skellefteå: Artos.

Mesch, Johanna & Wallin, Lars (2018). *Annoteringskonventioner för teckenspråkstexter*. Version 7. Stockholm: Stockholms universitet, Institutionen för lingvistik.

Saliers, Don E. (2007) *Music and Theology*. Nashville: Abingdon Press.

Sjöstrand, Lena (2012) *Mer än tecken: Atmosfär, betydelse och liturgiska kroppar*. Skellefteå: Artos och Norma Bokförlag.

Wigorts, Yngvesson, Susanne (2019) *All din nåd är öppen famn: psalmernas sjungna teologier*. Stockholm: Verbum.

William-Olsson, Magnus (red.) (2013) *Performativ kritik: konstens kunskap, kunskapens konst*. Johanneshov: Ariel.

Videomaterial

Ps 21: Måne och sol (teckenspråk) (2025) *Youtube*. Musikat Sweden.
<https://youtu.be/gRNKqP7AJeY?si=fqePcmWRFpwu1V7N> (läst 12.5.2025).